

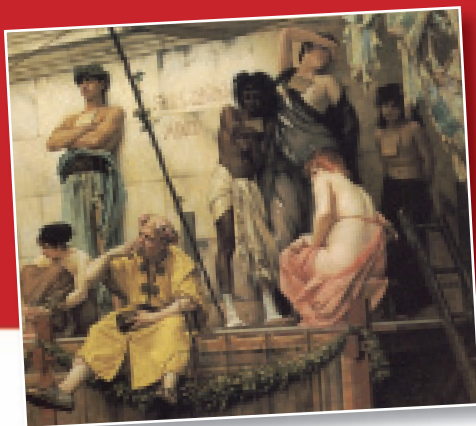
Světy bez svobody

JAK BYSTE SE CÍTILI, kdyby vám váš šéf nezaplatil za práci, kterou byste udělali, mohl vás prodat jinému zaměstnavateli, a dokonce měl právo vás zabít za to, že jste udělali nepatrnou chybu? Pro otroky ve starověkém Řecku a Římě toto všechno bylo normální. Otroci byli majetkem svých zaměstnavatelů, právě tak jako kůň nebo vůl.

Domácí otrok nebo manuální pracovník ▲►
Mladí, atraktivní a vzdělaní otroci byli zaměstnáni v domácnostech jako sluhové nebo učitelé (nahore). Obvykle se s nimi zacházelo dobře, mohli žít lépe než nejchudší svobodní muži a ženy. Otroci na farmě, které vidíme na váze, jak sbírají olivy, to měli většinou horší. Spousta z nich zemřela na přepracování, utlučení nebo hlad.

Většina otroků byla chycena ve válkách, ale někteří se narodili rodičům otrokům, nebo se zaprodali, aby splatili dluhy. Několik šťastných si koupilo nebo vyhrálo svobodu. Zbytek strávil celý život špinavou a úmornou prací, kterou nechtěl nikdo jiný dělat.

Obchod s otroky ▲

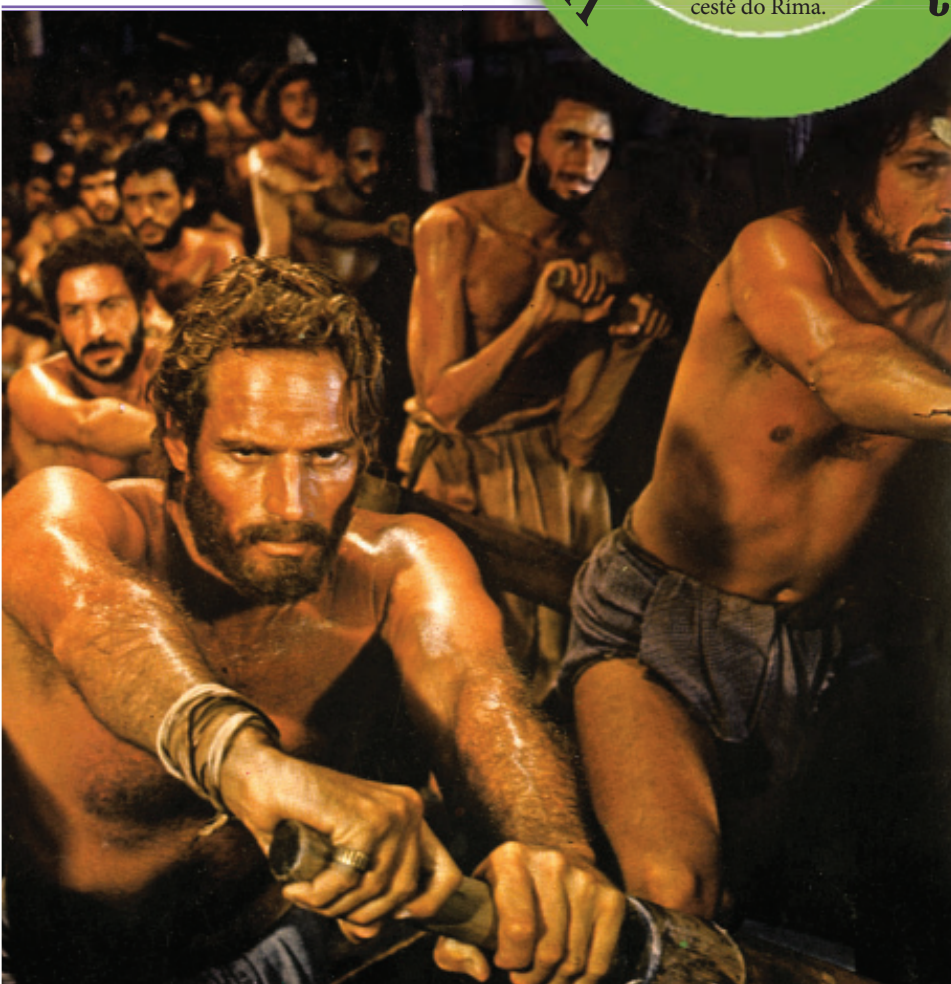
Stejně jako nábytek jste si mohli v aukci koupit otroky. Na římských trzích nosili otroci dřevěné visačky, které je popisovaly, aby si mohli nákupčí vybrat. Chodidla nově chycených otroků se poprášila křídou, což vyjadřovalo, že mohou být vzpurní.

Řeční otroci byli levní: na štítku s cenou nebyvalo více než strava a bydlení pro otroka na rok.

Lod s otroky ▼

V 16. a 17. století obsluhovali otroci vesla křesťanských a muslimských galér (veslových válečných lodí), když se bojovalo o ovládnutí Středozeří. Ačkoliv eposy z Hollywoodu jako Ben Hur (dole) ukazují, jak otroci veslují na římských galérách, starověké posádky tvořili placení svobodní muži.

Věřili byste, že...? Věřili byste, že...?

Revoltující otroci
Otroci se příležitostně bránili. V nejslavnější římské vzpouře z roku 73 před naším letopočtem, vedl otrokový gladiátor Spartakus armádu 140 000 otroků, kteří utekli. Když armáda vzpouře nakonec potlačila, 6 000 otroků bylo ukřižováno (popraveno na křížích) na hlavní cestě do Říma.

Vznešení otroci

Římský otroci, kteří vyhráli svobodu, dosáhli velkého bohatství. Později byli dokonce i ti zotročení schopni vylepšit si své postavení. Když na Středním východě vládla ve 12. a 13. století dynastie Ajjúbovců, otroci z Mameluku se stali natolik privilegovanou třídou, že se k nim chtěli přidat i svobodní.

Mamelukové dobyli Tripoli ▲

Mamelukové byli zotročení už jako děti a vychováni muslimskými válečníky a v dobách války se na ně dalo spolehnout. Do roku 1250 Mamelukové vládli Egyptu. Po čtyřiceti letech uchvátili Tripoli, čímž ukončili 200 let křesťanské vlády ve Svaté zemi.

Středověké mysterium

EVROPŠTÍ STŘEDOVĚČÍ ROLNÍCI (500–1500 před naším letopočtem) nebyli otroci, ale ani nebyli právě svobodní. Říkalo se jim nevolníci, pracovali na statcích svých pánů a dostávali půdu, aby si ji sami obdělávali. Museli obdržet povolení a platit pokutu, aby se mohli odstěhovat nebo si vzít někoho, koho si vybrali.

Nevolníci dostávali zapláceno. Mohli si vybrat, kde budou žít, své pány – a své manželky nebo manžele. Jejich cech je ochraňoval. Tyto tržní spolky zastavily kohokoli, kdo rolníkovi nedovolil se v práci vyučit.

Platba v naturáliích ►

Stejně jako půdou dostávali nevolníci zapláceno naturáliemi. Ve dnech sklizně si mohli nevolníci vysloužit večeři pro celou rodinu. Někdy o tom, kolik dostali zapláceno, rozhodla náhoda. Za kosení sena rolníci na jednom anglickém panství získali tolik, kolik dokázali svázat do otepi a zvednout na kose.

Řemeslníci v práci ►

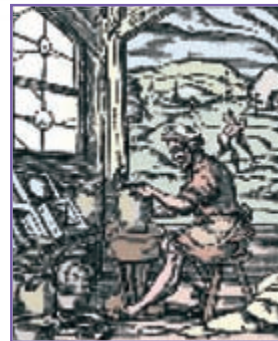
Středověcí řemeslníci se učili tajným dovednostem a technikám svého řemesla v učňovském poměru, byli takzvanými tovaryši. Během sedmiletého výcviku žili s mistrem, který je vyučoval. Na konci učení museli vyrobit „mistrovské dílo“, tedy tovaryšskou zkoušku, která prokázala jejich schopnosti v řemesle a dovolila jim přidat se k řemeslnému cechu a pracovat samostatně.

Krejčí

Kloboučník

Hrnčír

Věřili byste, že...? Věřili byste, že...?

Tajná svatba
Dva francouzští nevolníci z 6. století, kteří se vzali bez dovození svého pána, se před jeho zlobou ukryli v kostele. Kněz je vydal až ve chvíli, kdy jejich pán slíbil, že je nikdy neoddělí. Dodržel slovo – tak, že je oba spálil zaživa.

Tři sledi a bočník chleba – možný plat ve dnech sklizně.

Kněz dává poslední pomazání obětem moru.

Pekař je potrestán za to, že podváděl.

◀ Podvodní obchodníci
Tradesmen who cheated their customers were punished and humiliated. Bakers whose loaves were too small were dragged through the streets with the evidence tied round their necks.

Černá smrt ▲

Nemoc zvaná černá smrt se prohnala Evropou ve 14. století. Neexistoval lék a požehnání od kněze (nahore) nepomáhalo. Třetina populace zemřela, ale pozůstalí žádali lepší finanční odměny.

◀ Vzdorující rolníci

Rolníci se bouřili proti předpisům, pokutám a tomu, že je jejich pán vlastní. Nedostatek pracovních sil po epidemii moru jim dal větší moc. Panovníci, jakým byl například švédský Gustav Vasa (nalevo), potlačovali vzpoury, ale nemohli je zastavit. Do roku 1600 již v Anglii nebyli žádní nevolníci.

Smrt, vzpoura a svoboda

Středověké rčení tvrdilo, že „města učinila muže svobodnými“, a vesniční nevolníci záviděli svým bratracům z měst. Když epidemie moru zabila polovinu evropského lidu, pozůstalí rolníci chtěli stejnou svobodu, jakou měli městští lidé.

Pro přeživší byla černá smrt požehnáním: platy se po epidemii ztrojnásobily.

Zámečník

Sedlář

Tkadlec

Knihář

Truhlář

První továrny

Výrobní linka ▲

Na počátku 20. století se továrny reorganizovaly tak, aby urychlily výrobu totožného zboží, jakým jsou například auta. V současné době se v továrnách vyrábí většina věcí, které používáme.

Vodní energie ▲

Vodní kola se tradičně používala v mlýnech k drcení obilí mlýnskými kameny na mouku. Od roku 1769 se začala využívat k pohonu pletacích strojů.

- **ŘEKY A POTOKY** protékající zelenou krajinou se zdají být jen vhodnými místy k odpočinku a relaxování. Avšak nábřežní továrny před 250 lety urychlily průmyslovou revoluci. Jejich vodní kola hnala stroje na výrobu oblečení, takže tradiční tkalci a přadleny přišli o práci.
- Tito řemeslníci vyráběli nitě a látky ručně doma. Ale nové tkalcovské stavy a sprádací stroje, které byly vynalezeny v 18. století, byly příliš velké na to, aby se s nimi dalo pracovat manuálně, proto továrny nahradily dílny.

◀ Z domu do továrny

Lidé, kteří používali podobné stroje, pracovali doma, sprádali nitě z rostlin nebo zvířecích vláken. Otáčející se kola a tkalcovské stavy, které tkaly látku, se do domovů vešly snadno. Vodou poháněné tkalcovské stavy však ne!

▼ Město a továrna

Když končil den, záplava dělníků opouštěla továrny, často se vraceli do domovů, které postavil majitel továrny. Okolo velkých továren vyrostly celé komunity – asi jako kolem této, která vyráběla šicí stroje.

Těžkosti a výhody

Práce v továrně byla nudná a často nebezpečná a hodiny v ní strávené byly dlouhé. Města, která vyrostla kolem továren, byla nezdravá. Ale ne všechno bylo špatné. Zboží vyráběné v továrně bylo levnější to ručně vyrobené, a pokud pracovala celá rodina, vydělala si víc než kdykoli předtím.

Věřili byste, že...? Věřili byste, že...?

Tovární pokuty
Dělníci v továrnách na bavlnu si vydělali 1,25 liber za šest dní práce po 14 hodinách. V továrnách bylo horko, 29 °C, ale dělníci dostali pokutu 5 pencí, pokud nechali otevřené okno. Stejnou pokutu dostali, když přišli špinaví nebo se v práci myli, 10 pencí, když nechali rozsvícená světla.

Anglický básník **William Blake** nazval továrny zaměřené na obrábění kovů po satanovi (děblovi) „**temnými satanskými mlýny**“

Průmyslové železo ▶

První anglická továrna na oblečení umožnila započít průmyslovou revoluci, která nabrala rychlost se zdokonalením ve zpracování železa. Továrny určené k obrábění kovů byly pekelná místa, rozžhavená do červena, jak představuje obraz *The Iron Rolling Mill* německého umělce Adolpha Menzela.

▼ Dětská práce

Majitelé továren mohli dětem platit méně než dospělým, proto zaměstnávali i pětileté děti. Mnoho dětí přišlo o končetiny nebo i o život, když se plazily pod stroji, aby pod nimi uklidily. Tato dívka je ve spřádací místnosti v americké továrně v roce 1908.

